

Agencija za sigurnost hrane Bosne i Hercegovine

Brošura o implementaciji Pravilnika o pružanju informacija potrošačima o hrani

2014.

NAPOMENA

Brošuru o implementaciji Pravilnika o pružanju informacija potrošačima o hrani je izradila Agencija za sigurnost hrane Bosne i Hercegovine, a na osnovu Pravilnika o pružanju informacija potrošačima o hrani ("Službeni glasnik BiH", broj 68/13). Brošura daje kratku evaluaciju Pravilnika o pružanju informacija potrošačima o hrani i nije pravno obavezujući dokument.

Savjetodavnu i tehničku podršku u pripremi Pravilnika o pružanju informacija potrošačima o hrani i brošure obezbjedila Međunarodna finansijska korporacija IFC, članica Grupacije Svjetske banke, u partnerstvu sa Kraljevinom Švedskom i njenom razvojnom agencijom Sida.

Brošura o implementaciji Pravilnika o pružanju informacija potrošačima o hrani daje kratku evaluaciju **Pravilnika o pružanju informacija potrošačima o hrani** (“Službeni glasnik BiH”, broj 68/13) (u daljnjem tekstu: **Pravilnik**) koji ujedinjuje dva bitna pravilnika **Pravilnik o općem označavanju ili deklarisanju upakovane hrane** (“Službeni glasnik BiH”, broj 87/08) i **Pravilnik o označavanju hranjivih vrijednosti hrane** (“Službeni glasnik BiH”, br. 78/12 i 1/13).

Pravilnik definiše pravni okvir u Bosni i Hercegovini u oblasti informisanja potrošača o hrani od strane subjekata u poslovanju sa hranom u svim fazama prehrambenog lanca. Glavni cilj je „*služiti interesima unutrašnjeg tržišta pojednostavljenjem pravila, osigurati pravnu sigurnost i smanjenje administrativnih opterećenja, a zahtjev potrošača zahtijeva jasno, razumljivo i čitljivo označavanje hrane*“. Pravilnik uključuje opće principe, odgovornosti kao i zahtjeve koji uređuju informacije o hrani.

Odredbe se primjenjuju **na svu hranu namijenjenu krajnjem potrošaču, uključujući hranu koju isporučuju objekti javne ishrane, te hranu kojom se snabdijevaju objekti javne ishrane**. Područja koja su obuhvaćena Pravilnikom su između ostalog informacije o hrani, označavanje porijekla, čitljivost i označavanje alergena.

Kako bi se subjekti u poslovanju sa hranom prilagodili Pravilniku omogućen je prelazni period. Općenito, sa odredbama Pravilnika subjekti u poslovanju sa hranom trebaju biti usklađeni sa početkom od 13.12.2014. godine. Subjekti u poslovanju sa hranom koji se usklađuju sa odredbama Pravilnika koje se odnose na označavanje hranjivih vrijednosti hrane imaju prelazni period do 13.12.2016. godine.

- Stvarna jakost alkohola
- Rok upotrebe
- NETO količina
- Naziv hrane
- Uputa za upotrebu
- Količina određenih sastojaka
- Uvjeti čuvanja
- Popis sastojaka
- Pojedinosti o mjestu porijekla

Označavanje ili deklarisanje hrane

- Jedno od najsoženijih zakonski uređenih područja vezanih za hranu,
- Najvažniji moment u komunikaciji subjekta u poslovanju sa hranom s potrošačima,
- Mora u potpunosti informisati potrošače o hrani koju konzumiraju, te zaštititi njihovo zdravlje i interese.

Zakonska osnova

- Zakonska osnova za donošenje pravilnika koji definišu deklarisanje hrane sadržana je u:
 - članu 17. stav 2. i članu 72. Zakona o hrani (“Službeni glasnik BiH”, broj 50/04)
 - članu 17. Zakona o Vijeću ministara Bosne i Hercegovine (“Službeni glasnik BiH”, br. 30/03, 42/03, 81/06, 76/07, 81/07, 94/07 i 24/08).

Trenutno važeći propisi o deklarisanju

- Pravilnik o općem označavanju ili deklarisanju upakovane hrane (“Službeni glasnik BiH”, broj 87/08) - prestaje važiti 13.12.2014. godine,
- Pravilnik o označavanju hranjivih vrijednosti hrane (“Službeni glasnik BiH”, br. 78/12 i 1/13) - prestaje važiti 13.12.2014. godine i
- **Pravilnik o pružanju informacija potrošačima o hrani (“Službeni glasnik BiH”, broj 68/13)** stavlja van snage gore navedene pravilnike od 13.12.2014. godine.

Uredba (EU) broj 1169/11 - Pravilnik o pružanju informacija potrošačima

- 22. novembra 2011. godine objavljena je Uredba (EU) broj 1169/2011 Evropskoga Parlamenta i Vijeća od 25. oktobra 2011. o pružanju informacija o hrani potrošačima
- Uredba (EU) broj 1169/2011 objedinjuje dvije direktive:
 - Direktivu 2000/13/EZ o označavanju, reklamiranju i prezentiranju hrane i
 - Direktivu 90/496/EEZ o navođenju hranjivih vrijednosti hrane
- I mijenja i dopunjuje:
 - Uredbu 1924/2006/EZ o prehrambenim i zdravstvenim tvrdnjama i
 - Uredbu 1925/2006/EZ o dodavanju vitamina i minerala i drugih tvari hrani

Ciljevi Uredbe (EU) broj 1169/11 i Pravilnika o pružanju informacija potrošačima

- Visok nivo zaštite potrošača,
- Osigurati pravo potrošača na informacije – dati ispravne i jasne (neobmanjujuće) informacije o hrani koja se konzumira,
- Pojednostaviti postojeće propise o označavanju hrane radi jedinstvene primjene
- Jasno i čitljivo označavanje i
- Dostupnost podataka koji povezuju prehranu i zdravlje, te omogućuju izbor hrane koji odgovara prehrambenim potrebama pojedinca.

Šta je novo?

- Bolja čitljivost (propisana veličina slova, definisano vidno polje, glavno vidno polje),
- Obavezno označavanje alergena u popisu sastojaka i dodatno naglašavanje upotrebom vrsta pisma koje se jasno razlikuje od vrste pisma ostalih sastojaka, na primjer slovima, stilovima ili bojama u pozadini,
- Obavezno navođenje hranjivih vrijednosti hrane – promijenjen je redoslijed navođenja,
- Nazivi hrane – navodi uz nazive,
- Mjesto porijekla i
- Obavezno navođenje datuma smrzavanja za smrznuto meso, pripravke od smrznutog mesa i smrznute neprerađene proizvode ribarstva.

Odgovornost prilikom stavljanja hrane na tržište

- Hrana se stavlja na tržište kao:
 - Nezapakirana – za podatke odgovoran onaj koji hranu nudi odnosno prodaje potrošaču (a u okviru djelatnosti pod vlastitim nadzorom proizvođač mora omogućiti da se prenesu sve obavezne informacije o hrani krajnjem potrošaču) i
 - Zapakirana – za podatke odgovoran onaj koji stavlja hranu na tržište i naveden je na deklaraciji proizvoda.

Obavezni podaci na deklaraciji upakovane hrane

- (a) naziv hrane,
- (b) popis sastojaka,
- (c) popis svih sastojaka ili pomoćnih tvari u postupku proizvodnje koji su navedeni u Aneksu II ili dobiveni od tvari ili proizvoda iz Aneksu II koji uzrokuju alergije ili intolerancije, a koji su upotrijebljeni u postupku proizvodnje ili pripreme hrane i koji su prisutni u gotovom proizvodu, čak i u izmijenjenom obliku,
- (d) količina određenih sastojaka ili kategorija sastojaka,
- (e) neto količina hrane,
- (f) datum minimalne trajnosti ili „upotrijebiti do” datum,
- (g) uslovi skladištenja i/ili upotrebe,
- (h) naziv firme i adresa subjekta u poslovanju sa hranom koji je odgovoran za informacije odnosno podatke o hrani,
- (i) zemlja ili mjesto porijekla,
- (j) upute za upotrebu ako jednostavna upotreba hrane nije moguća bez uputa;
- (k) stvarna alkoholna jakost za pića koja sadrže više od 1,2 % vol. alkohola;
- (l) nutritivna deklaracija.

Obavezni podaci na deklaraciji neupakirane hrane

- Navode se **obavezni sastojci koji izazivaju alergije**, a svaka zemlja može na nacionalnom nivou propisati dodatne obavezne podatke

Dodatni obavezni podaci za određenu hranu

- Hrana pakovana korištenjem određenih plinova,
- Hrana koja sadrži zaslađivače,
- Hrana koja sadrži glicirizinsku kiselinu ili njene amonijeve soli,
- Napici sa velikom količinom kofeina ili hrana s dodatkom kofeina,
- Hrana s dodanim fitosterolima i fitostanolima, te njihovim esterima i
- Smrznuto meso, pripravnici od smrznutog mesa i smrznuti neprerađeni proizvodi ribarstva.

Čitljivost i veličina slova

- Obavezni podaci moraju biti navedeni slovima minimalne visine **1.2 mm**,
- Ako je najveća površina stranice manja od 80cm² tada je minimalna visina **0.9 mm**.

Vidno polje - glavno vidno polje

- Vidno polje – sve površine ambalaže na kojima je moguće pročitati podatke s istog mjesta,
- Glavno vidno polje – vidno polje ambalaže koje će potrošač najvjerojatnije vidjeti na prvi pogled prilikom kupovine - sadrži podatke koji omogućuju potrošaču da odmah prepozna svojstva i prirodu proizvoda,
- Ako ambalaža ima nekoliko takvih vidnih polja glavno vidno polje je ono koje odabere subjekt u poslovanju sa hranom.

Prodaja na daljinu

- Svi podaci osim roka trajanja moraju biti dostupni potrošaču prije ugovaranja kupovine i navedeni na dokumentu odnosno ugovoru ili na neki drugi način.
- U trenutku prodaje moraju biti dostupni svi obavezni podaci.
- Za nezapakiranu hranu moraju biti dostupne informacije koje se mogu nacionalnim propisima odrediti kao obavezne.

Jezik deklaracije

- Koji potrošači države u kojoj se hrana stavlja na tržište mogu lako razumjeti,
- U praksi EU to je službeni jezik države članice,
- Država članica može sama odlučiti da to bude jedan ili više jezika za vlastito državno područje,
- U BiH to su bosanski, hrvatski i srpski jezik, pismo latinica i ćirilica i višejezično označavanje.

Sastojci koju mogu izazvati alergije

- Obavezno označavanje svih sastojaka koji izazivaju alergije,
- Obavezno označavanje svih tvari koje se ne smatraju sastojcima, a prisutne su u gotovom proizvodu ukoliko potiču od tvari koje izazivaju alergije i/ili intolerancije,
- Zapakirana hrana - u popisu sastojaka na način da je pisan u fontu koji se razlikuje od ostalih sastojaka ili različita pozadina s jasnom naznakom na naziv tvari ili proizvoda iz Aneksa II,
- Nezapakirana hrana – jasno istaknuti sastojci i tvari koje izazivaju alergije na vidljivom mjestu.

Sastojci koji mogu izazvati alergije i/ili intolerancije

Naziv hrane: Tjestenina

Sastojci: **brašno iz durum pšenice**, voda

Naziv hrane: Čajno pecivo

Sastojci: bijelo **pšenično brašno**, šećer, biljno ulje, prženi **badem**, **sirutka u prahu**, kakaoprah smanjene masti, začini, tvar za rahljenje E 503

Sadrži tragove soje i lješnjaka

Mjesto porijekla

- Bilo koje mjesto iz kojeg je navedeno da hrana potiče, ali to nije „zemlja porijekla“ utvrđena u čl. od 20. do 23. Zakona o carinskoj politici Bosne i Hercegovine („Službeni glasnik BiH“, broj 57/04),
- Naziv i adresa subjekta u poslovanju sa hranom ne smatraju se podatkom o državi ili mjestu porijekla.

Navodi se:

- ako izostavljanje tog podatka može dovesti potrošača u zabludu,
- kod maslinovog ulja, govedeg mesa, voća i povrća, meda,
- kod svježeg, rashlađenog ili smrznutog svinjskog mesa, ovčjeg i kozjeg mesa i mesa peradi,
- ako se navodi mjesto porijekla, a glavni sastojak je iz drugog mjesta – navodi se država ili mjesto porijekla i glavnog sastojka.

Hranjive vrijednosti hrane

Obavezno:

- Energetska vrijednost, masti, zasićene masne kiseline, ugljikohidrati, šećeri, so.
- Može se ponoviti podatak o energetske vrijednosti ili energetske vrijednosti zajedno s količinom masti, zasićenih masnih kiselina, šećera i soli.
- Nacionalne odredbe za nezapakiranu hranu–mogu biti ograničene na podatke o energetske vrijednosti ili energetske vrijednosti zajedno sa količinom masti, zasićenih masnih kiselina, šećera i soli.
- Obavezni podaci o hranjivim vrijednostima mogu biti nadopunjeni s podatkom o količini jedne od sljedećih hranjivih tvari:
 - jednostruko nezasićene masne kiseline,
 - višestruko nezasićene masne kiseline,
 - polioli,
 - škrob,
 - vlakna,
 - vitamini i minerali.

Energetska vrijednost (kJ/kcal)

- Masti od toga zasićene masne kiseline, jednostruko nezasićene masne kiseline i višestruko nezasićene masne kiseline,
- Ugljikohidrati od toga šećeri, poliololi i škrob,
- Vlaku,
- Bjelančevine,
- So (ako je prisutnost rezultat prirodne prisutnosti u hrani navodi se takav navod u blizini tablice),
- Vitamini i minerali.

Minimalni rok trajnosti

- **Najbolje upotrijebiti do...** hrana nakon tog datuma se može još neko vrijeme koristiti,
- **...Upotrijebiti do...** hrana nakon tog datuma se smatra nesigurnom za konzumaciju + opis skladištenja (kod hrane, koja je s mikrobiološkog gledišta brzo kvarljiva),
- Kod smrznutog mesa priprava od smrznutog mesa i smrznutih neprerađenih proizvoda ribarstva - nadopunjuje se datumom smrzavanja i datum prvog smrzavanja ako je proizvod smrznut više puta.

Naziv hrane – novi zahtjevi

- Hrana smrznuta prije prodaje, a koja se prodaje u odmrznutom stanju, uz naziv hrane treba navesti „odmrznuto”.

Osim za:

- sastojke prisutne u krajnjem proizvodu,
- hranu za koju je smrzavanje tehnološki potreban korak u postupku proizvodnje,
- hranu kod koje odmrzavanje nema negativan efekat na njenu zdravstvenu ispravnost ili kvalitet,
- mesni proizvodi, proizvodi ribarstva – u nazivu treba biti navod o prisutnosti dodane vode ako je dodano više od 5% mase gotovog proizvoda,
- ako izgledaju kao cijeli komadi mesa i ribe, a to nisu – navod „sastavljeno od komada mesa/ribe” - formed meat.

Mljeveno meso

- Propisan obavezni sadržaj masti, kolagena i mesnih bjelančevina za određenu vrstu mljevenog mesa,
- Obavezni navodi: „postotak masti manji od...” „omjer kolagena/mesnih bjelančevina manji od”.

Dobrovoljno navođenje informacija o hrani

- Sve dobrovoljne informacije moraju biti navedene u skladu sa odredbama za obavezne informacije i također,
- ne smiju dovoditi potrošača u zabludu,
- ne smiju biti zbunjujuće ili dvosmislene (primjer navođenje hranjivih vrijednosti na više načina) i
- moraju se po potrebi zasnivati na naučnim podacima.

Provedbeni propisi o dobrovoljnim informacijama

Bit će donijeti provedbeni propisi o:

- Ujednačenom navođenju hranjivih vrijednosti po porciji ili jedinici konzumacije,
- Mogućoj nenamjernoj prisutnosti alergena u hrani (npr. mogući tragovi mlijeka i jaja),
- Informacijama koje upućuju da je određena hrana namijenjena za vegetarijance i vegane,
- Preporučeni unosi hranjivih sastojaka za određene skupine stanovništva koji nisu definirani kao odrasli prosječni potrošač,
- Također će se donositi i drugi provedbeni propisi po potrebi vezano za dobrovoljno označavanje, kako takvi podaci ne bi zbunjivali potrošače.

Provedbeni propisi – nacionalne odredbe

- Za mlijeko i mliječne proizvode koji se prodaju u staklenim bocama za ponovnu upotrebu,
- Alkoholna pića,
- Navođenje preporučenih unosa hranjivih vrijednosti hrane za određene grupe stanovništva i
- Nezapakirana hrana.

